

Zondag 1 mei 2022 - 3^e Paaszondag

Lezing: Lucas 24 : 35 – 48

Zonder Pasen zouden we geen kerst vieren.

Dat poneerde ik als een soort stelling in een gesprek met een gemeentelid. We hadden het over de afgelopen diensten in de Stille Week en met Pasen. Ik zei toen dat Pasen toch wel het belangrijkste feest van de christelijke kerk is. Dat Pasen de kern van ons geloof. Misschien is het in de samenleving niet zo bekend en populair als kerst. Maar zonder Pasen zouden we geen kerst vieren. Kerst is als feest ook van later datum, pas vanaf de 4e eeuw wordt kerst gevierd als feest van de geboorte van Jezus.

En als Jezus niet was opgestaan uit de dood zou, denk ik, het verhaal van zijn leven langzaam in de vergetelheid zijn geraakt.

Dan zouden waarschijnlijk niet veel mensen zich nog bezig houden met wat Jezus gezegd en gedaan heeft. Na de opstanding zijn Zijn volgelingen het leven van Jezus in een ander licht gaan zien en het verder gaan vertellen.

Tegelijk is Pasen moeilijk te begrijpen. Kerst, de geboorte van Jezus, daar kunnen we ons veel meer bij voorstellen, ook vanuit de eigen ervaring van een kind dat geboren wordt: nieuw begin van leven.

Maar Pasen, leven ondanks de dood, leven door de dood heen, dat ligt, in ieder geval voor veel mensen, buiten onze ervaring, buiten onze werkelijkheid. Wij hebben niemand uit de dood zien terugkeren.

En de opstanding van Jezus uit de dood is dan ook, door de eeuwen heen, een onderwerp van discussie geweest in de kerk. En door de eeuwen heen is er gediscussieerd over de vraag hoe je de opstanding van Jezus moet zien.

Geloven is niet vanzelfsprekend. Dat is het nooit geweest, al doen we soms van wel. Dan hebben we het met een zekere weemoed over vroeger, toen het kerkelijk leven anders was. Toen geloven heel gewoon was

Het is maar de vraag of dat werkelijk zo was.

Ik zou zeggen: geloven is niet vanzelfsprekend en is dat nooit geweest. Geloven is nooit 'heel gewoon'. En dat het dat niet is, is iets wat we goed proeven in de verhalen die we in de kerk na Pasen lezen en overdenken, de zogenaamde verschijningsverhalen.

Je zou misschien denken, als Jezus is opgestaan uit zijn graf en verschijnt aan zijn vrienden – dan wordt daar toch wel het meest overweldigende bewijs geleverd, daar ontstaat de zekerheid van het geloof, want wat is er krachtiger dan Jezus die de dood overwint, die levend opstaat uit het graf?

Maar de sfeer die deze verhalen ademen, is juist andersom. Helemaal geen triomfalisme.

Er hangt iets onwerkelijks omheen. Iets mysterieus. Er is herkenning en tegelijk onzekerheid. Er is sprake van angst en schrik – ook vandaag horen we dat. De leerlingen twijfelen. Ook een woord dat hier valt. En wat verder opvalt in het verhaal vandaag is, dat de leerlingen sprakeloos blijven. Het gesprek valt stil.

Ze zijn nog druk aan het praten als leerlingen uit Emmaüs terugkomen en vertellen wat hen is overkomen, hoe ze de opgestane Christus hebben herkend bij het breken van het brood, maar dat Hij meteen daarna weg was – waar is Hij heen?

Ze zijn nog opgewonden aan het vertellen, als Jezus zelf in hun midden komt staan – waar komt Hij vandaan? – en hun vrede wenst. Dan valt het gesprek stil. Dan blijven de leerlingen sprakeloos. Dan daalt er een onwerkelijke stilte op het gezelschap, die slechts verbroken wordt door het spreken van Jezus. Kijk maar, zegt Hij, – Ik ben het zelf. En Jezus vraagt: hebben jullie iets te eten? En Hij eet voor hun ogen. Jezus spreekt verder, en net als met de leerlingen in Emmaüs gaat het dan over wat in de Wet en in de Profeten en in de Psalmen geschreven staat.

Het is bijna een geheimzinnige sfeer die het verhaal oproept. Geen geloof van te grote woorden en te stellige zekerheden. Maar een geloof dat gestempeld door de sfeer van het geheim, het mysterieuze, met een ruimte voor niet – weten of niet-zeker-weten om zich heen. Zij zien de Opgestane en tegelijk zien ze Hem niet. Zij horen zijn stem en vallen zelf stil.

Het is opvallend dat alle verhalen die in de evangeliën na Pasen worden verteld van elkaar verschillen. Zeker wat de eerste drie evangeliën betreft, kun je in grote lijnen zeggen dat ze dezelfde verhalen vertellen in min of meer dezelfde volgorde. Maar de verhalen van het begin – het Kerstverhaal – en de verhalen aan het eind – na Pasen – zijn bij ieder anders.

Daar zijn allerlei redenen voor te geven, maar één daarvan lijkt mij te zijn dat we hier als het ware buiten het bereik van de geschiedenis zijn gekomen. Of om het anders te zeggen, dat wat hier verteld wordt vooral een andere bedoeling heeft dan mededelingen van historische aard te verstrekken.

Het valt verder op dat Jezus verschijnt aan zijn leerlingen. Dat wil zeggen, aan die mensen die Hem konden zien, wilden zien, misschien.

Ze ontmoeten Jezus, de Opgestane. Maar het duurt even voordat dat doordringt. En dan nog lijken ze het niet zeker te weten. Dat is niet omdat het aan hun ogen mankeert. Zo wordt het verhaal van Pasen doorgegeven. En als wij het in de kerk, na Pasen, over Jezus hebben, dan is dat altijd in de dubbelheid van herkenning en niet-herkenning. Hij is in ons midden – in het midden van de kerk – en tegelijk hebben wij Hem niet in bezit.

Dat vinden we ook in deze verhalen, die dubbelheid van aanraken, tastbaar contact en tegelijk Hem niet vast kunnen houden. Zoals Maria in de tuin op Paasmorgen en bij de Emmaüsgangers in het verhaal dat hiervoor wordt verteld.

Hij is er en Hij is er niet. In ieder geval is Jezus er niet zo, dat wij Hem vast kunnen houden. Als de opgestane Jezus herkend wordt bij het breken van het brood is Hij op hetzelfde moment verdwenen.

Opvallend trouwen: steeds wordt er gegeten: het brood aan de tafel van Emmaüs, hier een geroosterd visje. Hij eet het voor hun ogen op.

Wat betekent dat?

Veel uitleggers zeggen dat dit zo nadrukkelijk wordt vermeld, om latere verhalen te ontzenuwen, als zou het opstandingverhaal niet meer zijn dan vroom bedrog. Alsof de opstanding een geestelijk gebeuren is. Een hersenspinsel. Opgekomen in door verdriet vertroebelde geesten. Die erin geloven omdat ze er zo graag in willen geloven.

Daar zit iets in. Met het eten wordt het lichamelijke van de opstanding wordt hier onderstreept.

Maar misschien zit er ook nog wel meer betekenis in. In Emmaüs was het brood, hier is het vis. Zoals Jezus in het evangelie met brood en vissen de menigte heeft gespijzigd.

Geloven is blijkbaar ook eten en drinken. De kracht van het geloof toont zich in het gebaar, van geven en ontvangen, van breken en delen. Er staat niet dat Jezus zomaar een stukje vis eet. Er staat: dat Hij vraagt, hebben jullie iets te eten. Vervolgens dat ze Hem een stuk geroosterd vis geven. Dan staat er niet: Hij at het op. Nee, Hij nam het aan en at het voor hun ogen op. Als je het op een bepaalde manier leest, herken je de gebaren van het avondmaal. Geloven is nooit vanzelfsprekend. Het is tastend onze weg gaan. Niet in den blinde. Daarvoor is er net teveel te zien en te vermoeden. Het is gaan in een spoor. Niet blijven zwijgen. Het gestokte gesprek moet weer opgepakt worden. De leerlingen, wij, de kerk gaat aan de sprakeloosheid voorbij, wanneer de verwachting levend wordt gehouden. En zo blijft Pasen het belangrijkste feest.

Geloven in de Opgestane Heer betekent geloven dat met de dood van Jezus zijn weg niet is doodgelopen, zijn boodschap niet is verstomd.

Dat wij telkens een glimp van licht en liefde zullen ontdekken en verdergaan.

In de verwachting dat alles, inderdaad uiteindelijk, alles, goed zal komen.

Tenslotte: de leerlingen worden begroet met de woorden: Vrede zij met jullie. Een uitdrukkelijke toezegging die ons nu - met al het oorlogsgebeuren en leed – zo dicht bij ons - extra raakt.

Vrede waarnaar wij zo verlangen. Juist in de komende week wanneer wij op 4 mei stilstaan bij de verschrikkingen van de Tweede Wereld oorlog en alle oorlogen/en op 5 mei onze bevrijding mogen vieren.

Gisteren werd er in het Muziekcentrum van de Omroep gezongen : liever vrede dan altijd oorlog en vrede is beter dan altijd oorlog. Dat wij die hoop op vrede altijd zullen houden, hoe moeilijk dat soms is.

Dat ons leven niet in wanhoop eindigt,
dat de vrede sterker is dan strijd.

Loosdrecht, Gereformeerde Kerk

ds. Hillegonda Ploeger